

גַּן עֵדֶן, כְּדָמוֹת אוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁהָיוּ עוֹמְדוֹת
בְּמַלְבוּשׁ בָּשָׂר מְטֻפָּה סְרוּחָה.

וּבְשָׂעָה שֶׁהַחֲלוֹנוֹת נִפְתָּחִים, כּוֹלֵם פּוֹשְׁטִין
מְלַבּוּשֵׁיהֶם, וּפּוֹרְחִים לְמַעַלָּה בְּאוֹתָן
חֲלוֹנוֹת, וְעוֹלוֹת בְּמָקוֹם הַזֶּה. וְשָׂשָׂה בְּעַלְי
כְּנָפִים, וּכְמָה מְמוֹנִים עִמָּהֶם, פּוֹתְחִים הַשְּׁעָר
הַזֶּה. וְכָל אֱלוֹ הַעֲשָׂרָה שְׁעָרִים, הַרוּחֹת
נִכְנָסוֹת לְשֵׁם בְּחֻדָּה וְעוֹלוֹת לְמַעַלָּה. וְכֵן כָּל
רְקִיעַ וְרְקִיעַ בְּדֶרֶךְ זֶה, בְּשָׁלוֹם וּבְשִׂמְחָה רַבָּה.
בְּשָׂעָה שֶׁאֱלוֹ הַרוּחֹת עוֹלוֹת, רוּחֹת אַחֲרוֹת
יּוֹרְדוֹת, שְׁנִיתוֹסְפוּ בֵּין הַחַיִּים בְּאוֹתוֹ
הָעוֹלָם. אֱלוֹ עוֹלוֹת, וְאֱלוֹ יוֹרְדוֹת. בְּאוֹתוֹ
מָקוֹם שֶׁיֵּרְדוּ אֱלוֹ מִשָּׁם, שֶׁם חוֹנוֹת הָאֲחֵרוֹת,
וְאֵין הַמָּקוֹם נִשְׁאָר פָּנוּי.

בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּשָׂעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים (תהלים
צ"ז) וַיְהִי נוֹעַם ה' אֲלֵהֵינוּ וכו', אוֹתָם
הַרוּחֹת שֶׁיֵּרְדוּ לָהֶם בְּשַׁבָּת, עוֹלוֹת. אֱלוֹ
עוֹלוֹת, וְאֱלוֹ יוֹרְדוֹת. אֱלוֹ עוֹלוֹת בְּמָקוֹמָן.
וְאֱלוֹ יוֹרְדוֹת לְמָקוֹמָן. וְכֵן תָּמִיד בְּעֵנְיָן זֶה.
אָמַר רַבִּי אֶלְכָּסָנְדְּרִי, בְּשָׂעָה שֶׁנִּפְטַר הָאָדָם
מִן הָעוֹלָם, הַנְּשָׂמָה וְהַנְּפֶשׁ אֲזַלִּין
בְּחֻדָּא. שְׁנֵאמַר, וַתִּלְכְּנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאֲנָה
בֵּית לָחֶם.

וַיְהִי כְּבוֹאֲנָה בֵּית לָחֶם וַתֵּהֶם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן
וַתֵּאמְרָנָה הַזֹּאת נְעָמִי. דְּאֲזַלְתְּ מֵאֵתֵר
הַדִּין, מְלֵיאָה מִכָּל טָבָא, מְלֵיאָה מִן אוֹרֵייתָא.
עֲמוּדָא דְעֵנְנָא בְּרִישָׁא בִּימָמָא, וְעֲמוּדָא
דְּאֲשַׁתָּא בְּלֵילָא. וְשָׂרְגָא נְהִיר קְדָמָה. וַיַּחֲמוּן
לָהּ גֵּינְתָא דְעֵדֶן, אֵתֵר אַגְרִיהוּן טַב דְּצַדִּיקָא.
וַיַּחֲמוּן לָהּ גֵּינְתָם, אֵתֵר פּוֹרְעֵנְתָהוּן דְּרִשְׁעֵיא.
דְּנִידוּנִין בֵּיהּ עַל חוֹבֵיהוּן, שְׁנֵאמַר (אויב כט ג)
בְּהָלוּ גֵרוֹ עָלַי רֵאשִׁי.

בְּאוֹתוֹ גַּן עֵדֶן, כְּדָמוֹת אוֹתוֹ עוֹלָם
שֶׁהָיוּ עוֹמְדוֹת בְּמַלְבוּשׁ בָּשָׂר
מְטֻפָּה סְרוּחָה.

וּבְשָׂעָה שֶׁהַחֲלוֹנוֹת נִפְתָּחִים, כָּלֵם
פּוֹשְׁטִים מְלַבּוּשֵׁיהֶם, וּפּוֹרְחִים
לְמַעַלָּה בְּאוֹתָם חֲלוֹנוֹת, וְעוֹלוֹת
בְּמָקוֹם הַזֶּה. וְשָׂשָׂה בְּעַלְי כְּנָפִים,
וּכְמָה מְמוֹנִים עִמָּהֶם, פּוֹתְחִים
הַשְּׁעָר הַזֶּה. וְכָל אֱלוֹ הַעֲשָׂרָה
שְׁעָרִים, הַרוּחֹת נִכְנָסוֹת לְשֵׁם
בְּחֻדָּה וְעוֹלוֹת לְמַעַלָּה. וְכֵן כָּל
רְקִיעַ וְרְקִיעַ בְּדֶרֶךְ זֶה, בְּשָׁלוֹם
וּבְשִׂמְחָה רַבָּה.

בְּשָׂעָה שֶׁאֱלוֹ הַרוּחֹת עוֹלוֹת,
רוּחֹת אַחֲרוֹת יּוֹרְדוֹת, שְׁנֵיתוֹסְפוּ
בֵּין הַחַיִּים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אֱלוֹ
עוֹלוֹת, וְאֱלוֹ יוֹרְדוֹת. בְּאוֹתוֹ
מָקוֹם שֶׁיֵּרְדוּ אֱלוֹ מִשָּׁם, שֶׁם
חוֹנוֹת הָאֲחֵרוֹת, וְאֵין הַמָּקוֹם
נִשְׁאָר פָּנוּי.

בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּשָׂעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל
אוֹמְרִים וַיְהִי נְעַם ה' אֲלֵהֵינוּ כו',
אוֹתָם הַרוּחֹת שֶׁיֵּרְדוּ לָהֶם
בְּשַׁבָּת, עוֹלוֹת. אֱלוֹ עוֹלוֹת, וְאֱלוֹ
יוֹרְדוֹת. אֱלוֹ עוֹלוֹת בְּמָקוֹמָן,
וְאֱלוֹ יוֹרְדוֹת לְמָקוֹמָן. וְכֵן תָּמִיד
בְּעֵנְיָן זֶה.

אָמַר רַבִּי אֶלְכָּסָנְדְּרִי, בְּשָׂעָה
שֶׁנִּפְטַר הָאָדָם מִן הָעוֹלָם,
הַנְּשָׂמָה וְהַנְּפֶשׁ הוֹלְכוֹת יַחַד,
שְׁנֵאמַר (רות א) וַתִּלְכְּנָה שְׁתֵּיהֶם עַד
בּוֹאֲנָה בֵּית לָחֶם.

וַיְהִי כְּבוֹאֲנָה בֵּית לָחֶם וַתֵּהֶם כָּל
הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֵּאמְרָנָה הַזֹּאת
נְעָמִי. שֶׁהִלְכָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה
מְלֵיאָה מִכָּל טוֹב, מְלֵיאָה מִן
הַתּוֹרָה, עֲמוּד הָעֵנְיָן בְּרִישָׁא
בִּיּוֹם, וְעֲמוּד הָאֵשׁ בְּלֵילָה, וְגַר
מֵאִיר לְפָנֶיהָ. וַיֵּרְאוּ לָהּ גַּן הָעֵדֶן,
מָקוֹם שְׂכָרֵם הַטוֹב שֶׁל הַצַּדִּיקִים.
וַיֵּרְאוּ לָהּ גֵּינְתָם, מָקוֹם פְּרַעְנוֹתָם
שֶׁל הַרְשָׁעִים, שְׁנֵאמַר בּוֹ עַל
חַטָּאֵיהֶם, שְׁנֵאמַר בְּהָלוּ גֵרוֹ עַל
רֵאשִׁי.

בַּהֲהוּיָא שְׁעֵתָא, אָמְרָה הַנְּשֻׁמָה, אַל תִּקְרָאנָה לִי נְעָמִי קְרָאנָן לִי מְרָא וְגו', אָנִי מְלֵאָה הַלְכְּתִי כָּמָה דְאַמְרֵתוֹן, וְרִיקָם הֵשִׁיבֵנִי ה'. כַּד הוּינָא בְּאַתְרָא הַדִּין, הוּינָא מְלֵיא מִן אוּרֵייתָא, מְלֵיא מְכַל טָבָא. וְכַעֲזָן רִיקָם הֵשִׁיבֵנִי ה', לְזֵה הָעוֹלָם.

בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה אוֹמְרַת הַנְּשֻׁמָה, אַל תִּקְרָאנָה לִי נְעָמִי, קְרָאנָן לִי מְרָא וְגו', אָנִי מְלֵאָה הַלְכְּתִי, כְּמוֹ שְׁאַמְרֵתָם, וְכַעֲזָת רִיקָם הֵשִׁיבֵנִי ה'. כְּשֶׁהֵייתִי בְּמָקוֹם הַזֶּה, הֵייתִי מְלֵאָה מִתּוֹרָה, מְלֵאָה מְכַל טוֹב, וְכַעֲזָת רִיקָם הֵשִׁיבֵנִי ה', לְעוֹלָם הַזֶּה.

לָמָּה תִּקְרָאנָה לִי נְעָמִי וְה' עָנָה בִּי וְשָׁדִי הִרַע לִי. דְּעַאל בִּי יֵצֵר הָרַע, רוּחַ הַבְּהֵמִיית וּנְפֹשׁ הַבְּהֵמִיית, שְׁעָלִיהָ נֶאֱמַר (משלי י"א) חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה וְאוֹלֵת בִּידֵיהָ תִּהְרָסְנּוּ. חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה, דָּא נְשֻׁמָה וּנְפֹשׁ דְּקוּדֵשָׁא. וְאוֹלֵת בִּידֵיהָ תִּהְרָסְנּוּ, דָּא נְפֹשׁ הַבְּהֵמִיית, שְׁתִּהְרוּס בְּנִינָן הַגּוֹף בְּאוֹלֵתָהּ. וְדָא הִיא שְׁנִשְׁאַרְת בַּגּוֹף, שְׁנֶאֱמַר, (איוב י"ד כ"ב) אֲךָ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכָּאֵב וּנְפֹשׁוֹ עָלָיו תִּתְאַבֵּל, דְּאִשְׁתַּתְּפוּ בִּיחַד.

לָמָּה תִּקְרָאנָה לִי נְעָמִי וְה' עָנָה בִּי וְשָׁדִי הִרַע לִי (רות א). שְׁנִכְנַס בִּי יֵצֵר הָרַע, רוּחַ הַבְּהֵמִיית וּנְפֹשׁ הַבְּהֵמִיית, שְׁעָלִיהָ נֶאֱמַר (משלי י"ד) חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה וְאוֹלֵת בִּידֵיהָ תִּהְרָסְנּוּ. חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה - זו הַנְּשֻׁמָה וְהַנְּפֹשׁ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ. וְאוֹלֵת בִּידֵיהָ תִּהְרָסְנּוּ - זו נְפֹשׁ הַבְּהֵמִיית, שְׁתִּהְרוּס בְּנִינָן הַגּוֹף בְּאוֹלֵתָהּ. וְזוֹהִי שְׁנִשְׁאַרְת בַּגּוֹף, שְׁנֶאֱמַר (איוב י"ד) אֲךָ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכָּאֵב וּנְפֹשׁוֹ עָלָיו תִּתְאַבֵּל, שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בִּיחַד.

מִשָּׁר לָמָּה הַדְּבָר דּוּמָה, לְמַלְפָּא דְּמִינָה בְּגִינְתָא דִּילִיָּה תְרִין שׁוּמְרִין, הָאֶחָד פִּיסַח, וְהָאֶחָד סוּמָא. אָמַר לְהוֹן, אֶסְתַּמְרוּן דְּלֹא תִיכְלוּן מְאִיבָא דְּגִינְתָא הַדָּא, דְּאָנָא יִדְעֵנָא כָּל אִיבָא דְּאִית בֵּיהּ.

מִשָּׁר לָמָּה הַדְּבָר דּוּמָה? לְמַלְפָּא שְׁמִנָה בְּגוֹן שְׁלוֹ שְׁנֵי שׁוּמְרִים, הָאֶחָד פִּיסַח, וְהָאֶחָד סוּמָא. אָמַר לְהֵם: הַשְּׁמְרוּ שְׁלֹא תֵאכְלוּ מִפְּרֵי הַגֶּזֶן הַזֶּה, שְׁאֲנִי מְכִיר כָּל פְּרֵי שִׂישׁ בּוּ.

מָה עֲבָדוּ. הַפִּיסַח אָמַר לְסוּמָא, הָא רַעוּתָן דְּנִיכְלוּן מְאִיבָא דְּאִילָנִין אֵלִין. אָמַר הַסוּמָא, אָנָא לֹא חֲזִי. וְהַפִּיסַח אָמַר, וְהָא לִית אָנָא יָכִיל לְמִיזֵל. מָה עֲבָדוּ. רַכֵּב הַפִּסַח עַל הַסוּמָא וְאָכְלוּ.

מָה עָשׂוּ? הַפִּסַח אָמַר לְסוּמָא: הָרִי רְצוּנָנוּ שְׁנֹאכַל מִפְּרֵי הָאִילָנוֹת הַלָּלוּ. אָמַר הַסוּמָא: אָנִי לֹא רוּאָה. וְהַפִּסַח אָמַר: וְהָרִי אֵינִי יָכוֹל לְלַכְתָּ. מָה עָשׂוּ? רַכֵּב הַפִּסַח עַל הַסוּמָא וְאָכְלוּ.

וְאִתָּא מְלָפָא, וְחֲזָא דְּאָכְלוּ מְאִיבָא דְּאִילָנָא. אָמַר לְהוֹן, מֵאֵן אָכַל מְאִיבָא דְּאִילָנָא. הַסוּמָא אָמַר, אָנָא לֹא חֲזִי. אָמַר הַפִּיסַח, הָא אָנָא לֹא יָכִיל לְמִיזֵל. מָה עָשָׂה הַמְּלֵךְ, (ד"ק ק"א ע"ב) אָמַר, כָּמָה דְּעַבְדְּתוֹן וְאָכְלְתוֹן מְאִיבָא דְּאִילָנָא, כֵּן יִתְעַבֵּיד לְכוּן. מָה עֲבַד מְלָפָא.

וְכֹא הַמְּלֵךְ, וְרָאָה שְׁאָכְלוּ מִפְּרֵי הָאִילָן. אָמַר לְהֵם: מִי אָכַל מִפְּרֵי הָאִילָן? הַסוּמָא אָמַר: אָנִי לֹא רוּאָה. אָמַר הַפִּסַח: הָרִי אֵינִי יָכוֹל לְלַכְתָּ. מָה עָשָׂה הַמְּלֵךְ? אָמַר: כְּמוֹ שְׁעַשְׂתֶּם וְאָכַלְתֶּם מִפְּרֵי הָאִילָן - כֵּף יַעֲשֶׂה לָכֶם. מָה עָשָׂה הַמְּלֵךְ? אָמַר לְעַבְדָּיו: הִרְכִּיבוּ

אמר לעבדיו, ארפיבו הפיסח על הסומא, וינהבון להון שתין פולסין באתרא הדין. כך נפש הבהמית מן יצר הרע, עם הגוף. הקדוש ברוך הוא עושה להם חבור אחד, הנפש הבהמית עם הגוף, ומענישן יחד. וכן אם היה צדיק, מחברם הקדוש ברוך הוא ומקבלים שכר טוב יחד.

רבי עזריה ורבי חזקיה, הוי סלקו לרגל, הנה עמהון ההוא טייעא, דהנה טעין אבתרייהו. אמר ר' עזריה לרבי חזקיה, מידי שמעת ביהווא קרא דכתיב, (שה"ש ו יא) אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל. דברי התורה נמשלים לאגוז, היאך.

אמר ליה, מה אגוז אית ליה קליפה לבר, ומוחא לגו. אף דברי תורה, אית בה מעשה, מדרש, והגדה, וסוד, פלא דא לגו מן דא.

אמר ליה, הכי שמענא להאי. ביהווא זימנא דהמלך שלמה גלי שיר השירים, זוהמא דהווא נחש קדמא דאטיל באדם ותוה, אתפסק מעלמא, בגין דכד נפקו תולדין לעלמא מאדם ותוה, מהווא זוהמא נפקי.

והכי שמעתי מרבתי, ואינון שמעו עד פומיה דאליהו. דאמר הכי, מאי דכתיב, (בראשית

ד א) והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את ה'. והאדם, דא אדם קדמא, פד אתא נחש על חוה, אטיל בה זוהמא, וקין מההיא סטרא דהווא נחש נפק, מה נחש דרכו להרוג ולהמית, הכי נמי קין, מיד נעשה הורג.

במה דאת אמר, (ישעיה יד כט) משרש נחש יצא צפע ופריו שרף מעופף. פי משרש נחש, דא נחש הקדמוני. יצא צפע, דא קין, ומעקרו. ופריו שרף מעופף -

הפסח על הסומא, ותנו להם ששים מפות במקום הזה. כך הנפש הבהמית מן יצר הרע, עם הגוף. הקדוש ברוך הוא עושה להם חבור אחד, הנפש הבהמית עם הגוף, ומענישן יחד. וכן אם היה צדיק, מחברם הקדוש ברוך הוא ומקבלים שכר טוב יחד.

רבי עזריה ורבי חזקיה היו עולים לרגל. היה עמם אותו הסוחר, שהיה מחמר אחריהם. אמר רבי עזריה לרבי חזקיה, האם שמעת דבר באותו הפסוק שכתוב אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל? דברי התורה נמשלים לאגוז, היאך?

אמר לו, מה האגוז יש לו קליפה בחוץ ומח בפנים, אף דברי תורה יש בה מעשה, מדרש, והגדה, וסוד, הכל זה לפנינו מזה.

אמר לו, כך שמעתי את זה. באותו הזמן שהמלך שלמה גלה שיר השירים, זהמת אותו הנחש הקדמוני שהטיל באדם ותוה נפסקה מן העולם, משום שפשעו תולדות לעולם מאדם ותוה, מאותה ההקמה יצאו.

וכך שמעתי מרבתי, והם שמעו עד פיו של אליהו, שאמר כך, מה שכתוב (בראשית ד) והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את ה'. והאדם - זה אדם הראשון, כשבא נחש על חוה, הטיל בה זהמה, וקין מאותו הצד של אותו הנחש יצא. מה נחש דרכו להרג ולהמית, כך גם קין, מיד נעשה הורג.

כמו שנאמר, (ישעיה ד) משרש נחש יצא צפע ופריו שרף מעופף. פי משרש נחש - זה נחש הקדמוני. יצא צפע - זה קין, שיצא משרשו ומעקרו. ופריו שרף מעופף -